
ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИЙ ДИСКУРС У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Бобошко О. М.*

старший викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Криворізького факультету
НУ “ОЮА”
(м. Кривий Ріг, Україна)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5594-6341>

Нестеренко К. О.**

к. ю. н., старший викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Криворізького факультету
НУ “ОЮА”
(м. Кривий Ріг, Україна)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0917-6881>

***Olena Boboshko**, Senior Lecturer of the Department of Criminal Law disciplines of the Kryvyi Rih NU OLA faculty (22, Myru Ave., Kryvyi Rih, Ukraine).

****Kateryna Nesterenko**, PhD in Law, Senior Lecturer of the Department of Criminal Law disciplines of the Kryvyi Rih NU OLA faculty (22, Myru Ave., Kryvyi Rih, Ukraine).

УДК 343.359
DOI 10.26886/2524-101X.2.2019.7

**ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ
ЯК ОБ’ЄКТ ПОСЯГАННЯ У ЗЛОЧИНАХ
КРЕДИТНО-ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ**

FINANCIAL RELATIONS AS AN OBJECT OF ENCROACHMENT IN CRIMES OF THE CREDIT AND FINANCIAL SYSTEM

ABSTRACT

At present in Ukraine the credit and financial system is one of the main links in the sphere of finance, serving as the most determinant segment of the market economy and affects all the processes taking place in the society and the state. A special feature of the economic situation in Ukraine is that a significant part of the financial and legal institutions is practically can't fully function without the proper, legal, in particular criminal legal support and protection. In this case, it's not just about protecting budgetary interests of society, but also about the interests of individual depositors and shareholders, the protection of the interests of financial institutions from dubious managers and founders, from unlawful interference in their activity of law enforcement bodies, from persons who receive large credits by fraudulent or other illegal actions, not wanting their refund (including the price of its own bankruptcy), from organized crime groups, etc. A comprehensive description of financial relations as an object of an offense in the credit and financial system is provided in the paper. Not only the phenomenon under study, but also the state and trends of crime in the credit and financial sphere are analyzed. The reasons and conditions that give rise to credit and financial crime are investigated. Particular attention is paid to the study of financial relations as an object of encroachment in crimes against the credit and financial system. On the basis of the analysis of national and international legislation, the issues were outlined, but also proposals were made to improve the current legislation of Ukraine.

The key words: criminal liability, crime, financial crimes, credit and financial system, financial relations, object of crime, criminology.

На теперішній час в Україні кредитно-фінансова система є однією з головних ланок сфери фінансів, яка виступає в якості найбільш визначального сегменту ринкової економіки і впливає на всі процеси, що відбуваються у суспільстві та державі. Особливістю економічної ситуації в Україні є те, що значна частина фінансово-правових інститутів практично не може повноцінно функціонувати без належного, юридичного, зокрема кримінально-правового забезпечення і охорони. При цьому, мова йде не лише про захист бюджетних інтересів суспільства, а й про забезпечення інтересів фізичних осіб-вкладників та акціонерів, охорону інтересів фінансових закладів від сумнівних керівників та засновників, від необґрунтованого втручання в їх діяльність правоохоронних органів, від осіб, які шляхом шахрайських та

інших протиправних дій отримують великі кредити, не бажають їх повертати (у т.ч. й ціною власного банкрутства), від організованих злочинних угруповань тощо.

У теорії кримінального права, кримінології та кримінально-виконавчого права питання боротьби зі злочинністю у сфері економіки, кредитно-фінансовій та банківській діяльності, її попередження, застосування покарання за вчинення таких злочинів розглядаються протягом тривалого часу. **Метою** цієї статті є визначення загальної характеристики злочинів у кредитно-фінансовій системі та розробка на її базі системи попередження злочинів у цій сфері, де об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у зв'язку із вчиненням злочинів у кредитно-фінансовій системі України.

У цілому банківська система України характеризується високим рівнем конкуренції і має потенціал розвитку. Системно важливими є банки, діяльність яких впливає на стабільність банківської системи. Системна важливість визначається щорічно на основі таких критеріїв як загальний розмір активів, зобов'язань юридичних та фізичних осіб, системні взаємозв'язки у банківській системі (об'єм міжбанківського кредитування) та об'єм кредитування найважливіших секторів економіки.

Кредитно-фінансова система (далі – КФС) є частиною ринкових відносин та одночасно важливим інструментом, за допомогою якого держава здійснює регулювання економіки. Проблеми, пов'язані з функціонуванням КФС, у науковій економічній літературі є одними з центральних. Але до теперішнього часу серед вчених не знайшла однозначного вирішення проблема щодо назви вказаної системи. Одні науковці порівнюють її з банківською системою (Бутенко, 2008, с. 77). Часто зустрічаються випадки використання поняття “кредитно-фінансова система” (Болтян, Суліма, 2012, с. 113) та “фінансово-кредитна система” (Базиліук, Коваленко, 2011, с. 106). Відсутність єдиного підходу щодо розуміння та визначення поняття КФС серед науковців економічних наук веде до плутанини і серед вчених-економістів.

Одні вчені розглядають злочинність у кредитно-банківській системі (яку становлять банки та небанківські фінансово-кредитні організації) (Білоус, 2008, с. 173), інші – у кредитно-фінансовій сфері (Барановська, Верстюк, Віднянський, 2011, с. 55), кредитно-фінансовій та банківській сферах, у сфері фінансової діяльності (Баюра, 2012), сфері банківського кредитування. Разом з тим, конкретизація

змісту понять є не менш важливою, ніж в інших науках, оскільки сприяє вирішенню не лише теоретичних, а й практичних питань.

Структурно поняття КФС містить у собі наступні складові: кредитну систему та фінансову систему. Фінансова система – це сукупність різних суспільних відносин, пов'язаних з утворенням і використанням централізованих і децентралізованих фондів грошових ресурсів, а також сукупність фінансових установ країни. У свою чергу, фінансова система складається із державного бюджету, кредитної системи, податкової системи, фінансів окремих галузей господарства (Навроцький, Брич, 2010, с. 155). Отже, самостійною складовою частиною фінансової системи є кредитна система, яку утворюють сукупність кредитних відносин та інститутів, що відбивають ці відносини.

Під кредитними відносинами розуміють також правовідносини, що охоплюються лише поняттям кредитного договору (банківської позички). За умов виникнення таких відносин однією із сторін завжди виступає кредитор – банк або інша кредитна організація, яка надає кошти. Отже у даному випадку можливо вести мову про відносини у кредитно-банківській системі, хоча такий підхід є дещо звуженим, оскільки кредитні правовідносини виникають і з багатьох інших підстав та можуть бути складовою різноманітних договірних фінансових правовідносин: надання однією стороною іншій авансу, попередньої оплати, відстрочення та розстрочення оплати тощо (Фесенко, Матишевський, 1999, с. 75-78).

Оскільки об'єктом нашого дослідження є не лише відносини у кредитно-банківській системі, а й відносини страхування, валютного регулювання, обігу грошей та цінних паперів, які існують також і між небанківськими кредитними інститутами, тому, на наше переконання саме “кредитно-фінансова система” є поняттям, що містить у собі необхідний комплекс відносин та інститутів, які й будуть предметом дослідження у подальшому. З іншого боку, виникає питання про рівнозначність використання понять “кредитно-фінансова” та “фінансово-кредитна” система. У науковій літературі вказані поняття розглядаються як такі, що не відрізняються за змістом, тобто як синоніми, а тому багатьма вченими при позначенні однієї економічної категорії паралельно використовуються словосполучення “кредитно-фінансова” і “фінансово-кредитна” система (Болтян, Суліма, 2012, с. 112). Найбільш точним, конкретним є термін “кредитно-фінансова система”, оскільки перша частина словосполучення містить

вказівку на відокремлену групу відносин відповідної системи (у даному випадку фінансової). Отже, у подальшому дослідженні використовуватиметься термін “фінансова система”.

Фінансові злочини вкрай різноманітні і складні, тому залежно від обставин прикладне значення можуть мати різні варіанти їх класифікації (Білоус, 2008, с. 75). Одним із видів фінансової злочинності є саме злочинність у КФС. Відомо, що з’ясування суб’єктивного складу будь-яких суспільних відносин має першочергове значення при їх вивченні. Попереднє з’ясування кола учасників кредитно-фінансових відносин, тобто їх суб’єктивного складу, дозволило визначитись із сутністю та межами даного виду суспільних відносин, які охороняються кримінальним законодавством. Проте, для більш повного усвідомлення питання про об’єкт кримінально-правової охорони, важливим є також з’ясування соціальних функцій суб’єктів таких відносин, що надасть змогу у подальшому правильно визначити остаточне коло кредитно-фінансових відносин, які охороняються конкретними кримінально-правовими нормами. Під фінансовою злочинністю розуміється сукупність злочинів, безпосередньо пов’язаних із посяганням на відносини з формування, розподілу, перерозподілу і використанню фінансових ресурсів суб’єктів економічних відносин (Бутенко, 2008, с. 78). Тобто до даної категорії слід відносити злочини, які пов’язані із посяганням на кредитну, бюджетну, податкову, митну та інші види фінансової діяльності.

Отже, злочинність у КФС – це складна сукупність злочинів, що посягають на безпеку та нормальну діяльність головної ланки фінансової системи, що поставлена під охорону законодавства про кримінальну відповідальність. Проведений аналіз КФС, особливостей (специфіки) становлення та розвитку кредитно-фінансових відносин, змін, що відбулися у кримінально-правовій охороні зазначеної системи, дозволить більш ґрунтовно проаналізувати (визначити) об’єкт злочину та встановити його основні риси. Проблема об’єкта злочину є однією із основних у науці кримінального права. Слід також зауважити, що у вітчизняній теорії кримінального права домінує точка зору, згідно з якою, об’єктом злочину визнаються суспільні відносини. На теперішній час у теорії кримінального права України поширюється концепція об’єкта злочину, створеної ще у рамках класичної та соціологічної шкіл кримінального права, під яким розуміються певні блага. Благам, якому завдається шкода, визначив об’єкт злочину

вчений В.О. Навроцький (Навроцький, 2010, с. 155). Паралельно укріплюється т. зв. ціннісна теорія об'єкта злочину: П.С. Матишевський та Є.В. Фесенко визначили об'єкт злочину як цінності, що охороняються кримінальним законом, проти яких спрямоване злочинне діяння і яким воно може заподіяти або спричиняє шкоду (Фесенко, Матишевський, 1999, с. 57). Існування різних теорій об'єкта злочину навіть породило питання про те, чи немає перекручень у змісті розділів Кримінального кодексу України, названих “Злочини проти...” і “Злочини у сфері...”. Як зазначає В. О. Навроцький, назви з використанням прислівника “проти” містять вказівку на цінності та блага, яким заподіюють шкоду злочини, що передбачені відповідними розділами. Інші назви розділів позначають межі поширення діянь, тому для них обрана конструкція “Злочини у сфері...” (Навроцький, Брич, 2010, с. 156). Аналізуючи родовий об'єкт злочинів, що закріплені у розділі VII КК України “Злочини у сфері господарської діяльності”, необхідно зауважити, що у науковій літературі висуваються різні критерії класифікації даних злочинів. Так, згідно з класифікацією, система господарських злочинів включає наступні групи: злочини, що посягають на встановлений порядок здійснення підприємницької діяльності та окремих її видів; злочини, що посягають на свободу підприємницької діяльності; злочини, що посягають на фінансову діяльність; злочини, що посягають на встановлений порядок виготовлення та використання документів у господарській діяльності; злочини, що посягають на встановлений порядок реалізації споживачам товарів та надання послуг; злочини, що посягають на відносини у сфері сільськогосподарського виробництва.

Об'єктом злочинів, включених до розділу VII Особливої частини КК України, є суспільні відносини у сфері господарської діяльності. Економічний зміст цих відносин характеризується тим, що вони виникають з приводу виробництва, розподілу, обміну та споживання товарів, робіт і послуг. Безпосереднім об'єктом злочинів виступають суспільні відносини, що складаються у певній сфері господарської діяльності. Так, до складу злочину, передбаченого ст. 227 КК, належать суспільні відносини у сфері надання, випуску та реалізації безпечної продукції і професійної діяльності на ринку України. При вчиненні деяких злочинів одночасно має місце посягання і на додаткові безпосередні об'єкти, наприклад на життя та здоров'я людини чи власність – при протидії законній господарській діяльності (ст. 206 КК).

Відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності законодавець пов'язує з розміром предмета злочину, наприклад з великим розміром бюджетних коштів при порушенні законодавства про бюджетну систему України.

З об'єктивної сторони більшість злочинів у сфері господарської діяльності вчинюються шляхом дії (фіктивне підприємництво, контрабанда тощо). Окремі злочини можуть виявитися у бездіяльності (наприклад, ухилення від повернення виручки в іноземній валюті).

Більшість диспозицій статей про ці злочини є бланкетними, тому встановлення ознак об'єктивної сторони злочинів передбачає звернення до нормативних актів господарського, цивільного, митного, податкового законодавства тощо.

Значна частина злочинів у сфері господарської діяльності мають формальні склади і вважаються закінченими з моменту вчинення вказаних у законі дій, наприклад з моменту вчинення хоча б однієї незаконної дії з підакцизними товарами. Є злочини з т.зв. матеріальним складом, для об'єктивної сторони яких необхідно встановити також настання суспільно небезпечних наслідків, наприклад при доведенні до банкрутства.

Суб'єктивна сторона більшості цих злочинів характеризується умисною формою вини. Для деяких злочинів обов'язковими є мотив або мета їх вчинення. Зокрема, розголошення комерційної та банківської таємниці вчинюється з корисливих чи інших особистих мотивів, а збирання відомостей, що становлять таку таємницю, – з метою розголошення чи іншого використання цих відомостей.

Суб'єктами злочинів у сфері господарської діяльності можуть бути особи, які досягли 16-річного віку. Є злочини зі спеціальним суб'єктом: підприємець, службова особа або засновник (учасник) суб'єкта господарської діяльності та ін.

Тобто, виходячи з аналізу висловлених думок щодо класифікації злочинів у сфері господарської діяльності вказаними вченими, гадаємо, що розділ VII КК України об'єднує декілька груп злочинів, що мають об'єктом однорідні (тотожні) суспільні відносини, як-от: відносини із забезпечення підприємницької діяльності, фінансової діяльності, діяльності у сфері забезпечення обслуговування населення тощо. Існують й інші думки щодо класифікації злочинів даної категорії. Проте їх спільною рисою є наявність у системі класифікації таких злочинів окремої самостійної групи – злочини, що посягають на фінансові відносини.

Залежно від видового об'єкта злочини у сфері господарської діяльності можливо класифікувати наступним чином:

1) злочини проти порядку обігу грошей, цінних паперів, інших документів (статті 199, 200, , 223¹, 223², 224, 232¹, 232² КК);

2) злочини проти системи оподаткування (статті 204, 212, 212¹, 216 КК);

3) злочини проти системи бюджетного регулювання (статті 210, 211 КК);

4) злочини проти порядку переміщення предметів через митний кордон України (ст. 201 КК);

5) злочини проти порядку зайняття підприємницькою та іншою господарською діяльністю (статті 203¹ 205, 209¹, 213 КК);

6) злочини проти прав і законних інтересів кредиторів (стаття 222 КК);

7) злочини проти добросовісної конкуренції і антимонопольної діяльності (статті 206, 229, 231, 232 КК).

Але у розділі VII “Злочини у сфері господарської діяльності” КК України вся сукупність злочинів має декілька родових об'єктів, у т. ч. й фінансові відносини. Тому, залежно від безпосереднього об'єкта, злочини у сфері господарської діяльності можна поділити на такі групи:

1) злочини у сфері кредитно-фінансової, банківської і бюджетної систем України (статті 199, 200, 210, 211, 212, 212-1, 204, 216 КК);

2) злочини у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання (статті 203-1, 205, 206, 209, 209-1, 213, 229, 231 і 232 КК);

3) злочини у сфері банкрутства (стаття 219 КК);

4) злочини у сфері використання фінансових ресурсів та обігу цінних паперів (статті 222, 223-1, 223-2, 224, 232-1 і 232-2 КК);

5) злочини у сфері обслуговування споживачів і захисту їх прав (стаття 227 КК);

6) злочини у сфері приватизації державного і комунального майна (стаття 233 КК).

Отже, родовим об'єктом злочинів у КФС є саме фінансові відносини як самостійна група суспільних відносин. Проте при здійсненні кодифікації ця точка зору не була реалізована, а, отже, законодавцю не вдалося забезпечити об'єктивну систематизацію злочинів. Неточність законодавчого визначення призвело до того, що з цього приводу в

юридичній науці висловлені дві протилежні точки зору. Одні науковці вважають, що злочини, які посягають на фінансові відносини, у т.ч. на їх складову – відносини у КФС, слід відносити до злочинів у сфері господарської діяльності і це знайшло відображення у діючому КК України. Прихильники даної позиції розглядають як родовий об'єкт господарство у цілому; інтереси господарства або нормальний розвиток його галузей; систему господарства; нормальну господарську діяльність. Фінансова та господарська діяльність держави не збігаються ні за своєю сутністю, ні за змістом. Фінанси, як економічна категорія, визначаються як суспільні відносини, що існують лише з приводу розподілу й перерозподілу валового внутрішнього продукту, а тому вони не можуть поширюватись і на процес його створення. Навіть фрагментарний аналіз проблем боротьби з злочинністю КФС дозволяє зробити висновок, що серед чинників, які знижують ефективність боротьби з криміналізацією фінансової сфери, центральне місце займають: прогалини та суперечності у нормативно-правовій базі, яка регулює цю діяльність; низький рівень профілактичної роботи; неналежна координація діяльності правоохоронних органів; нерозробленість методик виявлення та розслідування злочинів у фінансово-кредитній, банківській сферах; відсутність єдиної статистики.

З наведеного випливає, що фінансова злочинність включає широке коло злочинів, особлива небезпечність яких полягає в тому, що вони, по-перше, спричиняють істотну шкоду економічним інтересам держави, по-друге, ці злочини здебільшого пов'язані з учиненням інших, інколи значно небезпечніших, злочинів – хабарництва, посадового підлогу, розкрадання коштів в особливо великих розмірах. Нарешті викликає занепокоєння те, що ці злочини вчиняються організованими групами з використанням транснаціональних злочинних зв'язків, що сприяє відмиванню “брудних” коштів, одержаних злочинним шляхом, конвертації безготівкової національної валюти у готівку іноземної (дол. США), призводить до спустошення державної скарбниці, формування “чорного” ринку послуг, невпинного зростання фінансових шахрайств тощо. Отже, злочинність у кредитно-фінансовій системі характеризується високим рівнем латентності; за цією ознакою та загальною характеристикою (станом, рівнем, структурою, тенденціями тощо) злочинність в аналізованій системі становить одну із актуальних проблем сучасної кримінології. Особливу стурбованість викликають фактори її штучної латентності, а саме: неповнота реє-

страції та обліку таких злочинів, низький рівень їх викриття, безпідставність відмов у притягненні до кримінальної відповідальності, неналежна взаємодія між правоохоронними та контролюючими органами тощо. У кримінологічному плані латентність провокує вчинення повторних злочинів у кредитно-фінансовій системі, що впливає на криміногенну ситуацію у суспільстві у цілому.

За видовим об'єктом посягання у розділі VII Особливої частини КК України “Злочини у сфері господарської діяльності” мають бути відокремлені суспільно небезпечні діяння, вчинення яких наносить безпосередньо шкоду кредитно-фінансовим відносинам: встановленому порядку виготовлення й використання грошей, цінних паперів, знаків поштової оплати та інших паперів, що мають вартісний вираз; відносинам у частині забезпечення інтересів юридичних чи фізичних осіб та держави, пов'язаних з неплатоспроможністю; відносинам щодо забезпечення законності фінансування, кредитування, здійснення певних видів діяльності у кредитно-фінансовій системі тощо.

Діяльність кредитно-фінансової системи обмежена відповідними рамками кредитно-фінансових операцій, передбачених фінансовим законодавством, а тому поняття “злочини у кредитно-фінансовій системі” є менш об'ємним за змістом ніж поняття “злочини в кредитно-фінансовій сфері”, яке охоплює й інші загальнокримінальні діяння (злочини проти власності, службові злочини тощо) (взагалі використання у кримінальному праві терміну “сфера” уявляється неприйнятним). Сукупність злочинів у кредитно-фінансовій системі, як кримінологічно однорідна група, можуть класифікуватись за різними критеріями: об'єктом посягання, виду діяльності, способу вчинення, ступенем та характером суспільної небезпеки тощо. Кримінологічна класифікація цих злочинів дозволяє більш повно визначити сутність злочинності, розмежовувати злочини і злочинність у кредитно-фінансовій системі за суттєвими кримінологічними ознаками (рисами).

ЛІТЕРАТУРА

- Базилюк, А.В., Коваленко, С.О. (2011). *Тіньова економіка в Україні*. Київ.
- Барановська, Н.П., Верстюк, В.Ф., Віднянський, С.В. (2011). *Україна: утвердження незалежної держави*. К., Видавничий дім “Альтернативи”.
- Баюра, Д. (2012). Україна выполнила требование FAFT. *Украинская Инвестиционная Газета*, 03 декабря. 48.

- Білоус, В.Т. (2008). Організаційно-правове забезпечення боротьби з економічною злочинністю в Україні: проблеми та шляхи їх розв'язання. *Збірник наукових праць Академії ДПС України*, 3(17).
- Болтян, О., Суліма, В. (2012). Розслідування кримінальних справ щодо “фінансових пірамід”. *Вісник прокуратури*, 8(26), 113-116.
- Бутенко, О. (2008). Фінансова система України: стан та перспективи розвитку. *Економічний простір*, 17, 77-85.
- Кемпен, К. ван. Базель: ответный удар Базельского комитета. *Веб-сайт компании Pricewaterhouse Coopers Russia*. <<http://www.pwc.com/ru/ru/crisis/blog/basel-committee-strikesback.jhtml>>
- Кримінальний кодекс України 2001* (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 25-26, 131.
- Навроцький, В.О., Брич, Л.П. (2010). *Кримінально-правова кваліфікація ухилення від оподаткування в Україні*. К.: Атіка.
- Фесенко, Є. В., Матишевський, П.С. (1999). Цінності як об'єкт злочину. *Право України*, 6, 75-78.

REFERENCES

- Bazyliuk, A.V., Kovalenko, S.O. (2011). *Tinova ekonomika v Ukraini* [Shadow economy in Ukraine]. Kyiv. [in Ukrainian].
- Baranovska, N.P., Verstiuk, V.F., Vidnianskyi, S.V. (2011). *Ukraina: utverdzhennia nezalezhnoi derzhavy* [Ukraine: the strengthening of an independent state]. Kyiv, Vydavnychiy dim “Alternatyvy”. [in Ukrainian].
- Bajura, D. (2012). Ukraina vypolnila trebovanie FAFT [Ukraine fulfilled the FAFT requirement]. *Ukrainskaja Investicionnaja Gazeta*. [Ukrainian Investment Newspaper], 03 dekabrja [December, 3]. 48. [in Russian].
- Bilous, V.T. (2008). Orhanizatsiino-pravove zabezpechennia borotby z ekonomichnoiu zlochynnistiu v Ukraini: problemy ta shliakhy yikh rozv'iazannia [Organizationally-legal support for struggle against economic crime in Ukraine: the problems and the ways of their solution]. *Zbirnyk naukovykh prats Akademii DPS Ukrainy*. [Collection of scientific papers of the Academy of the State Tax Service of Ukraine], 3(17). [in Ukrainian].
- Boltian, O., Sulima, V. (2012). Rozsliduvannia kryminalnykh sprav shchodo “finansovykh piramid” [Investigation of criminal cases concerning “financial pyramids”]. *Visnyk prokuratury*. [Bulletin of the Prosecutor’s Office], 8(26), 113-116. [in Ukrainian].
- Butenko, O. (2008). Finansova systema Ukrainy: stan ta perspektyvy rozvytku [The financial system of Ukraine: the state and the prospects of the development]. *Ekonomichnyi prostir*. [Economic space], 17, 77-85. [in Ukrainian].
- Fesenko, Ye. V., Matyshevskiy, P.S. (1999). Tsinnosti yak ob'iekt zlochyynu [Values as the object of a crime]. *Pravo Ukrainy*. [Law of Ukraine], 6, 75-78. [in Ukrainian].

Kempen, K. van. Bazel': otvetnyj udar Bazel'skogo komiteta [Basel: a retaliatory strike by the Basel Committee]. *Veb-sajt kompanii Pricewaterhouse Coopers Russia*. [Pricewaterhouse Coopers Russia website]. Retrieved from: <http://www.pwc.com/ru/ru/crisis/blog/basel-committee-strikesback.jhtml> [in Russian].

Kryminalnyi kodeks Ukrainy 2001 (Verkhovna Rada Ukrainy) [The Criminal Code of Ukraine 2001 (Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [Statements of the Verkhovna Rada of Ukraine], 25-26, 131. [in Ukrainian].

Navrotskiy, V.O., Brych, L.P. (2010). *Kryminalno-pravova kvalifikatsiia ukhlyennia vid opodatkuvannia v Ukraini* [Criminally-legal qualification of tax evasion in Ukraine]. Kyiv: Atika. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Бобошко О. М., Нестеренко К. О. Фінансові відносини як об'єкт посягання у злочинах кредитно-фінансової системи. – Стаття.

У роботі надано комплексну характеристику фінансових відносин як об'єкту посягання злочину у кредитно-фінансовій системі. Здійснено не лише аналіз досліджуваного явища, а й означено стан та тенденції злочинності у кредитно-фінансовій сфері. Досліджено причини та умови, що породжують кредитно-фінансову злочинність. Особливої уваги приділено вивченню фінансовим відносинам як об'єкту посягання у злочинах проти кредитно-фінансової системи. На підставі аналізу національного та міжнародного законодавства було не лише окреслено проблематику, а і розроблено пропозиції щодо вдосконалення діючого законодавства України.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, злочинність, фінансові злочини, кредитно-фінансова система, фінансові відносини, об'єкт злочину, кримінологія.

АННОТАЦИЯ

Бобошко Е. Н., Нестеренко Е. А. Финансовые отношения как объект посягательства в преступлениях кредитно-финансовой системы. – Статья.

В работе дана комплексная характеристика финансовых отношений как объекта посягательства преступлений в кредитно-финансовой системе. Проведен не только анализ исследуемого явления, но и определены состояние и тенденции преступности в кредитно-финансовой сфере. Исследованы причины и условия, порождающие кредитно-финансовую преступность. Особое внимание уделено изучению финансовых отношений как объекта посягательства в преступлениях против кредитно-финансовой системы. На основании анализа национального и международного законодательства была не только обозначена проблематика, а и разработаны предложения по усовершенствованию действующего законодательства Украины.

Ключевые слова: уголовная ответственность, преступность, финансовые преступления, кредитно-финансовая система, финансовые отношения, объект преступления, кримінологія.

